Book reviews

Geskiedenis van die Krugerwildtuin en die Laeveld

Neem Uit Die Verlede. U de V PIENAAR, Nasionale Parkeraad van Suid-Afrika, 1990, pp 640. Prys R150 (AVB ingesluit).

Daar het al baie publikasies oor die Nasionale Krugerwildtuin (NKW) verskyn, veral met die klem op die ryk fauna en flora. Daar is egter pas 'n unieke boek van meer as 600 bladsye gepubliseer wat die geskiedenis van die NKW tot 1946 behandel. Dit is nie net 'n boek oor die geskiedenis van natuurbewaring in Transvaal tot die veertigerjare nie, maar in 'n groot mate ook die geskiedenis van die Transvaalse Laeveld van die vroegste tye af.

Die boek is geskryf deur dr. U de V Pienaar met die hulp van tien medewerkers. Ek is daarvan bewus dat die outeur langer as tien jaar aan hierdie publikasie gewerk het. Dr. Pienaar is veral bekend as bioloog en saam met ander skrywers het daar verskeie publikasies oor die visse, paddas, reptiele en klein en groot soogdiere van die NKW uit sy pen verskyn. Die kroon op sy werk as skrywer is onteenseglik hierdie werk in groot formaat (220x300 mm) met meer as drie-en-twintig hoofstukke. Hierdie magnum opus oor die kroonjuweel onder ons nasionale parke is geskryf in 'n helder, eenvoudige Afrikaans. Vir die leek sowel as die meer gesofistikeerde leser is hier voldoende stof wat ure se lees- en kykgenot sal verskaf. Die boek se trefkrag word verhoog deur 'n groot aantal kaarte en foto's (waarvan byna 300 in kleur). Saam met die boek kry persone wat dit aankoop 'n kaartbuis met verskeie waardevolle kaarte in groter formaat as dié wat in die boek afgedruk is. Aan die einde van hoofstukke verskyn volledige bronneverwysings wat die wetenskaplike waarde van die boek verder verhoog. 'n Tabel en kaart wat historiese terreine in die

NKW aantoon sal besoeke aan die NKW soveel interessanter maak.

Dr. Pienaar was ongetwyfeld die aangewese persoon om hierdie reuswerk aan te pak. Hy is reeds die afgelope vyf-en-dertig jaar verbonde aan die Nasionale Parkeraad, eers as junior veldwagter van die NKW in 1955, later bevorder tot hoof van die NKW en ten slotte tot Hoofdirekteur van die Nasionale Parkeraad.

Die titel *Neem Uit Die Verlede* is ontleen aan die beroemde laaste boodskap van President Paul Kruger aan sy volk. Dit is besonder gepas; immers, die NKW dra nie verniet sy naam nie. Die verlede wat in hierdie boek voor die leser ontvou dek 'n wye terrein; die vestiging van die eerste mense in die Laeveld — die San of Boesmans; daarna word opeenvolgend behandel die tydperk van kolonisasie; veroweringsoorloë deur verskillende swart volke; die koms van die eerste blankes; die Voortrekker-era; die tydperk van jagers, transportryers, boere, handelaars, fortuinsoekers, sendelinge en prospekteerders; die tyd toe die eerste pogings aangewend is om 'n bewaringsetiek te vestig wat uiteindelik gekulmineer het in die proklamasie van die Sabiewildreservaat in 1898 deur President Paul Kruger. So begin die wonderlike verhaal van die latere Nasionale Krugerwildtuin wat in Mei 1926 geproklameer is. Die verhaal eindig met die aftrede van die eerste opsiener James Stevenson-Hamilton in 1946 (1867-1957) na vier-en-veertig jaar diens.

Die rol wat hierdie baanbreker en vader van natuurbewaring in die Laeveld en in die NKW gespeel het, word in hierdie publikasie geboekstaaf. Sy bynaam Skukuza is gepas op voorstel van Raadslid Gustaf Preller in 1932 aan die ruskamp Sabiebrug gegee. Die gedenkbiblioteek op Skukuza is ook na hom vernoem en in hierdie gebou se voorportaal staan sy standbeeld wat deur sy vrou ontwerp is. 'n Besondere eerbewys was dat Stevenson-Hamilton 'n jaar na sy aftrede as gids vir die besoekende koningsgesin uit Engeland in sy geliefde NKW kon optree.

Neem Uit Die Verlede is 'n boek waarna 'n mens telkens kan terugkeer. Dit is 'n myn van inligting oor die Laeveld en sy mense. Dit is 'n verhaal van stryd en teleurstellings, van geweldige opoffering, maar ook van hoogtepunte en sukses. Dfe interessantste mense denkbaar herleef voor die leser: helde en ook skurke, maar veral mense wat ons land se natuur hartstogtelik liefgehad het. Jy lees van die stryd om ons kosbare fauna en flora te bewaar en hoe hierdie stryd eindelik met sukses bekroon is. Die moderne besoeker aan die NKW kan hom eintlik nie indink hoe dit vroeër moes gewees het nie. Deesdae geniet 'n mens jou besoek aan die Krugerwildtuin in luukse gemak. Jy kan jou kwalik voorstel hoe daar geredeneer is oor die "luukse" beskikbaarstelling van warmwater aan besoekers! Die eerste besoekers aan die Wildtuin in 1927 het sommer in die veld kampeer en het hul eie kampvure gemaak! Deesdae ry die Wildtuinbesoeker van die ingangshek by Numbi of Malelaneruskamp tot by Punda Mariaruskamp op teerpaaie, maar in die laat jare twintig was daar van paaie nog nie juis sprake nie. Die voorsiening van brandstof, die daarstelling van geriewe vir besoekers word alles op onderhoudende wyse aan die leser voorgehou.

In hierdie publikasie is dankbaar gebruik gemaak van die navorsingswerk wat wyle dr. W. H.J. Punt gedoen het ten opsigte van die Voortrekkers se togte deur Noord- en Oos-Trans-

vaal en die landreis van Francois de Cuiper in die huidige NKW in 1725. Die verslag van hierdie geskiedkundige ekspedisie van die destydse Verenigde Oos-Indiese Kompanjie (VOC) is die eerste wat deur blankes opgeteken is wat die gebied van die huidige NKW besoek het. Honderd-en-elf jaar sou verloop voordat blankes weer die gebied besoek het. Dr. Punt was die leier van twee Parkeraadekspedisies in 1957 en 1958 toe ondersoek ter plaatse ingestel is na die plek waar die Van Rensburgtrek uitgemoor is en die De Cuiper-ekspedisie se roete. 'n Mens is dankbaar dat die epiese togte van Louis Trichardt, Van Rensburg en Hendrik Potgieter, die voorste Voortrekkers, ook in hierdie boek in herinnering geroep word. Dit is stof soos hierdie waarvan romans en films dankbaar gebruik maak. Kennis van hierdie gebeure wat so noukeurig deur dr. Pienaar en sy span opgeteken is kan 'n besoek aan die Laeveld en die NKW soveel interessanter maak.

Vanaf hoofstuk 14 word die geskiedenis van wildbewaring in Transvaal beskryf toe die 'eeu van uitdelging' genadiglik verander het na die 'eeu van bewaring'. 'n Groot verandering in gesindheid het ingetree as gevolg van die harde werk van mense wat hierdie land se plante en diere liefgehad het. Dit is goed dat hulle werk en inspanning deur 'n dankbare nageslag in herinnering geroep word in 'n boek soos hierdie.

Groot getalle wild het vroeër in Transvaal voorgekom. Die primitiewe wapens van die swartmense en die aanwesigheid van die tsetsevlieg en die malariamuskiet het verder daartoe bygedra dat wild nie op groot skaal uitgeroei is nie. Maar toe kom die trekkers, reisigers, jagters en fortuinsoekers met hul vuurwapens. Wild is deur sommige persone op groot skaal afgemaai. Nooit het hulle kon dink dat daar 'n dag sou aanbreek dat wild skaars sou word nie. Wild was 'n nasionale bate en voor die voet op groot skaal benut en dikwels vermors. Iets drasties moes gedoen word. Gelukkig is daar in 1870 'n begin

gemaak met 'n wet op jag. Vandag kan 'n dankbare nageslag terugkyk op die vrugte van bewaringspogings. In 1918 was daar byvoorbeeld maar 65 olifante in die Wildtuin terwyl daar vandag oor die seweduisend is! Vergelyk ook die volgende: swartrenosters - 6 teenoor ongeveer 150; geen witrenosters teenoor 1 232 vandag; 210 kameelperde teenoor 5 067 en 250 buffels teenoor meer as 28 000 vandag.

Die boek is voorsien van 'n aantreklike stofomslag met as sentrale motief afbeeldings van President Kruger, minister Piet Grobler en Stevenson-Hamilton. Afsiesien van die stan-

daarduitgawe is ses-en-twintig eksemplare in olifantleer gebind, maar dit is reeds uitverkoop. 'n Beperkte oplaag gebind in buffelleer is nog beskikbaar.

Dr. I. L. J. van Vuuren

*Onderwyskollege Potchefstroom
Potchefstroom.*

An English translation of this book on the history of the Kruger National Park and the Lowveld is being prepared.